

تأثیرات اقتصادی گردشگری تجاری بر مناطق شهری؛ مطالعه موردی شهر بانه

The Economical Effect of Trade Tourism on Urban Areas; case study: Baneh City

Ali Hajinejad^۱, Ali Ahmadi^۲

علی حاجی نژاد^۱، علی احمدی^۲

پذیرش: ۸۹/۱۱/۲۷

دریافت: ۸۹/۸/۵

Accepted: ۱۶۰۲/۲۰۱۱ Received: ۲۷/۱۰/۲۰۱۰

چکیده:

Abstract:

Tourism is one of the main functions of the cities which has a noticeable impact on urban spaces. This article aims at investigating and analyzing the economic impacts of trade tourism and its role in economy of the cities. In this research, field data have been used and the research method was based on field work, library work and scientific analysis has been done using SPSS software.

It is revealed that the business activities and the employment resulted from this new function of cities in the absence of other sectors of economy like agriculture, industry and services, has left a considerable economic impacts on the city of Baneh and has increased income and employment and has risen the price of the land in this city.

گردشگری از جمله کارکردهای مهم شهری بوده که در فضاهاى شهری تأثیرات شگرفی می‌گذارد. هدف این مقاله بررسی و تحلیل اثرات اقتصادی گردشگری تجاری بر شهرها بوده و اینکه گردشگری چه نقشی می‌تواند در اقتصاد شهرها برعهده داشته و چه نوع اثرات اقتصادی بر شهرها برجای گذارد؟ در این تحقیق از داده‌های میدانی استفاده شده و روش تحقیق میدانی - کتابخانه‌ای و تحلیل علمی است که به وسیله نرم افزار spss انجام شده است.

نتایج حاصل حاکی از آن است که فعالیت‌ها و اشتغال حاصل از این فعالیت در غیاب بخش‌های صنعت، خدمات و کشاورزی توانسته اثرات اقتصادی قابل توجهی را بر شهر بانه داشته باشد و افزایش درآمد و اشتغال و قیمت زمین در این شهر را در پی داشته است.

کلیدواژگان: توریسم، توریسم تجاری، توسعه اقتصادی، اقتصاد

غیررسمی، شهر بانه.

Keywords: Tourism, Trade tourism, Economic development, Informal economy, Baneh City.

مقدمه

گردشگری یکی از قدیمی‌ترین فعالیت‌هایی است که انسان‌ها به انجام آن پرداخته‌اند و به اشکال گوناگون در زمان‌های مختلف وجود داشته است. هر چند سطح و حجم و دلایل انجام آن با امروزه متفاوت بوده است اما از دیرباز این فعالیت به عنوان فعالیتی انسانی و نوعی ارتباط و مراوده انسان با محیط پیرامون خود وجود داشته است. این فعالیت امروزه به عنوان یکی از مهمترین و پویاترین فعالیت‌ها در جهان مطرح است. به طوری که شمار گردشگران خارجی و داخلی و میزان درآمدزایی آن در سطح جهانی پیوسته رو به افزایش است. بر اساس گزارش سازمان جهانی گردشگری، درآمد حاصل از گردشگری بین‌المللی در سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۵ تقریباً بیش از دو برابر شده، و از ۲۷۰ میلیارد دلار به ۶۸۰ میلیارد دلار افزایش پیدا کرده است. تعداد گردشگران بین‌المللی نیز از ۴۳۹ میلیون نفر در سال ۱۹۹۰ به ۸۰۶ میلیون نفر در سال ۲۰۰۵ رسیده است. (World Tourism Organization, ۱۹۹۹, ۲۰۰۵). این صنعت امروزه نقش قابل توجهی را در توسعه اقتصادی نواحی مختلف داشته و علاوه بر جنبه اقتصادی، این صنعت می‌تواند تغییرات فرهنگی و اجتماعی مهمی را در مقصد ایجاد کند و از طریق توزیع درآمد، اشتغال‌زایی و کاهش فقر باعث توسعه و پیشرفت اجتماعی شده، رفاه و سلامت عمومی را ایجاد نماید (قادری، ۱۳۸۳: ۱۵). در حال حاضر شاهد تبدیل جهانگردی به یکی از اثرگذارترین صنایع جهان هستیم، این صنعت تأثیرات چشم‌گیری بر اقتصاد و مسائل اقتصادی شهرها، نواحی و کشورها از قبیل اشتغال، درآمد سرانه، موازنه پرداخت‌ها و... دارد (احمدی، ۱۳۸۸). امروزه در واقع گردشگری یکی از اشتغال‌زاترین و درآمدزاترین صنایع جهان به شمار می‌رود (تقدیسی زنجانی و دانشور عنبران، ۱۳۸۶: ۱۸۲) و بسیاری از دولت‌ها در سرتاسر جهان بر نقش و اهمیت گردشگری به عنوان منبعی برای ایجاد درآمد و اشتغال پی برده‌اند. در نتیجه بسیاری از آنان مناسبات خود را جهت بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی این صنعت توسعه داده‌اند. در حال حاضر توسعه مناسبات دو یا چند جانبه در

سطوح بین استانی، کشوری و یا در سطح دولت‌های منطقه‌ای بر اساس توافقات در قالب همکاری‌های راهبردی برای توسعه گردشگری اهمیت یافته که هدف آن بهره‌گیری از مزایای بازار گردشگری است. (Laurel J. Reida, Stephen L.J. ۲۰۰۷, Rob McCloskey, Smithb).

بر این اساس سازمان گردشگری جهانی در بیانیه مانیل گردشگری را یک نیاز اساسی در هزاره سوم معرفی نموده است. (Samuel Seongseop Kima, Dallen J. Timothy, Hag- ۲۰۰۷: ۱۰۳۱, Chin Han).

بر اساس چهار دهه تحقیقات بانک جهانی، گردشگری به عنوان اهرمی قدرتمند در پارادایم توسعه مورد تأیید قرار گرفته به طوری که مروری بر مبانی نظری صنعت گردشگری، نقش این صنعت را به عنوان عاملی تأثیرگذار بر توسعه نشان می‌دهد. (Donald E. Hawkins, ۲۰۰۶: ۳۵۰). از جمله بخش‌های مهم این صنعت گردشگری تجاری است که در نواحی مختلف به خصوص شهرهایی با موقعیت مناسب تجاری رونق می‌گیرد. گردشگری تجاری و تأثیر آن بر شهرها به اشکال مختلف بروز می‌یابد و باعث تغییرات اقتصادی مختلف در شهرها و نواحی دیگر گردشگر پذیر می‌شود. گردشگری تجاری یکی از قدیمی‌ترین اشکال گردشگری در جهان است، این نوع گردشگری با سفر مردم برای اهداف مربوط به کارشان است در ارتباط است، انسان‌ها برای اهداف تجاری خود از زمان‌های خیلی دور اقدام به سفر می‌کردند (Davidson, ۱۹۹۹: ۱). این‌گونه سفرها برای شرکت در نمایشگاه‌ها، بازارهای مکاره و یا خرید کالاها و اجناس از این قبیل بازارها و یا مکان‌های فروش دیگر که در نواحی مختلف برپا می‌شود، صورت می‌گیرد. هم اکنون و بویژه به سبب رونق روابط بازرگانی میان کشورهای مختلف، برپایی نمایشگاه‌های محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی بسیار رایج است و میلیون‌ها نفر از این نمایشگاه‌ها دیدن می‌کنند (محلای، ۱۳۸۰: ۱۳).

گردشگری در یک کلیت دربرگیرنده جریانی از سرمایه، انسان، فرهنگ و کنش متقابل میان آنهاست که در فضاهای جغرافیایی آثار مختلفی بر جای می‌گذارد (فرهودی، شورچه

هدف از مقاله حاضر ارزیابی اثرات اقتصادی گردشگری تجاری بر شهرها است که شهر بانه به عنوان نمونه موردی این تحقیق انتخاب شده است. در این تحقیق با توجه به موقعیت جغرافیایی خاص بانه و رونق گردشگری تجاری در این شهر و تبعاتی که این پدیده بر فضای شهری و پارامترهای اقتصادی شهرستان داشته است به بررسی اثرات اقتصادی گردشگری که مبنای دیگر تغییرات در این شهر هستند پرداخته شده است.

طرح مسأله

شهر، امروز همزمان با بزرگ شدن و توسعه، پیچیده‌تر می‌شود و تحت تأثیر عوامل مختلف انسانی و طبیعی قرار می‌گیرد. بنابراین شهر به مکانی پویاتر از گذشته تبدیل شده که مدام تحت تأثیر متغیرهای مختلف تغییر و تحول می‌یابد. گاهی این تغییر شهر را به نواحی متمایز و متفاوت از همدیگر تبدیل می‌کند که هر کدام خصوصیات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خاصی دارند. به خصوص شهرهایی که از لحاظ اقتصادی پویاتر بوده و مکانی برای یافتن فرصت‌های شغلی هستند به جهت مهاجرت خیل زیادی از نیروی جویای کار و از طرف دیگر به جهت افزایش درآمدهای مردم شهر، بیشتر از سایر شهرها در معرض تحولات درونی هستند. البته رونق اقتصادی نیز ناشی از عوامل مختلف و یا متفاوتی است. اما نکته اساسی، افزایش درآمد سرانه و اشتغال در شهرهاست. یکی از بخش‌هایی که می‌توان گفت عامل ایجاد تغییرات اساسی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در شهرها بوده و امروزه به عنوان یک صنعت پویای اقتصادی از آن نام برده می‌شود، گردشگری است این صنعت امروزه به عنوان بزرگترین و متنوع‌ترین صنعت در دنیا به حساب می‌آید، در بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال‌زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیربنایی می‌دانند (وای گی، ۱۳۸۲: ۱۹). مفهوم گردشگری را می‌توان از زوایا و چشم‌اندازهای مختلف مورد بررسی قرار داد. گردشگری فعالیتی است که در آن افراد برای مقاصد تفریحی و یا اقتصادی، به خارج از مکان زندگی خود مسافرت می‌کنند

و صبوری، ۱۳۸۹: ۴۶). که از جمله مهمترین آثار آن را می‌توان اثرات اقتصادی دانست. به تبع ورود گردشگران به مکان‌های مختلف جغرافیایی آثار اقتصادی مختلفی نیز بر اشتغال، درآمد و دیگر جنبه‌های اقتصادی برجای خواهد گذاشت. تأکید بر مقوله اقتصادی در فضاهای جغرافیایی جهت توسعه و رفاه ساکنان محلی اهمیت گردشگری را دو چندان می‌کند. این خود مستلزم سیاستگذاری‌های کلان اقتصادی در سطح جهانی در خصوص گردشگری است که گردشگری را به امری جهانی بدل می‌کند (sugiyarto, 2003: 683-684). این صنعت برای جوامع و کشورهایی که از وضعیت اقتصادی مطلوبی برخوردار نیستند و با کمی درآمد و اشتغال روبرو هستند از طرفی منابع کافی جهت دستیابی به توسعه در اختیار ندارند می‌تواند عاملی برای پیشرفت اقتصادی به شمار آید. بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیربنایی می‌دانند (طیبی و دیگران، ۱۳۸۶: ۸۴).

یکی از معیارهای مورد بحث در این مقاله، بررسی اثرات اقتصادی متأثر از گردشگری تجاری بر اقتصاد شهر و از جمله: اشتغال، درآمد، قیمت زمین و مسکن است. گفتگو در مورد گردشگری تجاری در شهرها که معمولاً بر تحلیل‌های اقتصادی متعارف (عرضه، تقاضا، بازار، برآورد قیمت و منفعت و...) تمرکز دارند، عمده تأکیدشان بر عرضه امکاناتی متکی است که درآمد به دست آمده از آنها جانشین درآمد پاره‌ای از فعالیت‌های سنتی نه چندان مدون و برنامه‌ریزی نشده مانند فعالیت‌های صنعتی، بندری و بازرگانی و خدماتی می‌شود که جاذبه چندانی ندارند. در این صورت گردشگری به مثابه فرصتی برای نوسازی، عامل ایجاد درآمد، ایجاد اشتغال، ایجاد تجهیزات و زیرساخت‌های اضافی که شعاع عملیات آنها شهر را در شبکه‌های نوین مبادلات و اموری تازه قرار می‌دهد، تلقی می‌شود. در واقع بعد اقتصادی این فعالیت [گردشگری] نخستین جنبه‌ای بود که توجه سیاست‌گذاران و محققین را به سوی خود جلب کرد و به دلیل بازده مناسب این بخش، تمایل به گسترش آن همه‌گیر شد (علیزاده، ۱۳۸۲: ۵۷).

و خدمات و کالاهایی را برای مسافری فراهم می‌آورد و شامل مخارجی است که بازدیدکنندگان متقبل پرداخت آنها شده و یا آن که حضور آنها موجب پیدایش چنین هزینه‌هایی می‌شود (لاندبرگ، ۱۳۸۳: ۷). گردشگران برای انجام سفر مقاصد متفاوتی را انتخاب می‌کنند ممکن است روستا یا شهر و یا مکان‌های طبیعی باشد. بنابراین گردشگری دارای الگوهای فضایی مختلفی است (مافی و سقایی، ۱۳۸۷: ۲۲). که یکی از این الگوهای فضایی با توجه به موضوع تحقیق، گردشگری شهری است. امروزه شهرها یکی از پربیننده‌ترین مقاصد گردشگری جهان هستند که هر ساله پذیرای میلیونها نفر گردشگر هستند. جهانگردی شهری امروزه به صورت یک فعالیت مهم درآمدی است که جریان کارها، اقدام‌های اجتماعی و تغییرات فضایی چشمگیری را به‌ویژه در کشورهای اروپایی شکل می‌دهد (کازس، ۱۳۸۲: ۱۰). شهر بانه در چند سال اخیر به خصوص از سال ۱۳۸۰ به بعد به یک شهر با کارکرد گردشگری - تجاری تبدیل شده که این امر ناشی از موقعیت مرزی شهرستان و مبادلات تجاری وسیع با کشور عراق است. در چند سال اخیر به تبع افزایش مبادلات تجاری بر تعداد گردشگران در شهر بانه افزوده شده که با توجه به آمار اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری بانه تعداد گردشگران در ۲۰ روز اول سال ۱۳۸۴ از ۲۵ هزار نفر به ۵۳۸ هزار نفر در سال ۱۳۸۶ رسیده است. این امر بر افزایش تعداد کاربری‌های تجاری و اقامتی شهر افزوده و از یک مجتمع تجاری در سال ۱۳۷۵ به ۲۳ مجتمع در سال ۱۳۸۶ رسیده است. همچنین تغییراتی در کاربری‌های تجاری، توسعه فیزیکی شهر و افزایش قیمت زمین در مرکز تجاری شهر بوجود آمده است. این تغییرات خود پیامدهای اجتماعی، اقتصادی و کالبدی - فضایی در سطح شهر داشته و چهره جدیدی از سیمای شهری را خلق کرده است. از نظر اقتصادی رشد گردشگری باعث افزایش درآمد و بهره‌وری زمینهای نواحی تجاری و توریستی شهر شده و در افزایش قیمت زمین شهر مؤثر بوده است. موقعیت مرزی بانه و دسترسی آسان به کالاهای خارجی که از طریق مرز وارد شهر می‌شوند به جاذبه اصلی شهر بانه برای جذب گردشگران تبدیل شده است

که باعث شده هر ساله بر تعداد مسافران این شهر افزوده شود، اما باید مجرای عمده تجارت در بانه را نیز شناخت تا در مورد پایداری یا ناپایداری این نوع تجارت بتوان اظهار نظر کرد. مجرای عمده تجارت در بانه نخست بر اساس تجارت داخلی، بازارها و بنادر جنوب است. مجرای دوم مبادلات غیررسمی - مرزی و مجرای سوم بازارچه‌های مرزی است (احمدی، ۱۳۸۷: ۵). البته حجم بسیار کمی از کالاها از مجرای سوم مبادله و وارد کشور می‌شود که ناشی از دلایلی مانند محدودیت‌های گمرکی و عوارض مالیاتی است. بدیهی است در چنین شرایطی حتی اگر بازارچه مرزی بسته شود، تأثیری بر فعالیت‌های تجاری و بازرگانی غیررسمی شایع در شهر و منطقه نخواهد گذاشت. زیرا حجم عمده کالاها به طور قاچاق وارد شهر می‌شود. بر این اساس می‌توان گفت شکل‌گیری و توسعه کارکرد بازرگانی غیررسمی شهر بانه در وهله نخست منبعث از بازرگانی غیررسمی رایج در منطقه که شرایط خاص - جغرافیایی و ژئوپولیتیکی ناحیه مولود آن است و در مرتبه بعد نبود منابع درآمدی کافی و کمبود فرصت اشتغال در بخش‌های کشاورزی و صنعت است. این شرایط باعث شده - عده‌ای از نیروی کار شهرستان به بخش مبادلات مرزی علی - رغم خطرات آن هدایت شوند. عدم امکان اخذ عوارض گمرکی از کالاهای وارداتی قاچاق باعث می‌شود که قیمت آنها نیز نسبت به کالاهای دارای عوارض گمرکی و یا کالاهای داخلی کمتر باشد و با توجه به قدرت نسبتاً پایین خرید اکثریت مردم کشور، تمایل به خرید و تقاضا برای اینگونه اجناس و کالاها در بین آنها رشد بیشتری یافته است، به همین دلیل بسیاری از مسافران و گردشگران بانه معمولاً به نیت خرید به این شهر مسافرت می‌کنند. بنابراین اقتصاد بانه را می‌توان اقتصادی مبادلاتی و از پیامدهای اقتصاد تجارتی غیررسمی مرزی و مبادلاتی دانست (حاجی‌نژاد، پورطاهری، احمدی، ۱۳۸۸: ۹۷) که باعث شکل‌گیری بازارهای عرضه محصولات و اجناس وارداتی در شهر بانه شده و پذیرای مسافرانی از اکثر نقاط ایران شده است. یکی از دلایل رونق قاچاق کالا در چنین مناطقی می‌توان به وضعیت نامناسب اقتصادی مردم، بیکاری و عدم رونق بخش‌های دیگر اقتصادی

مبانی نظری

گردشگری فعالیتی چندمنظوره است که در مکانی خارج از محیط عادی گردشگر انجام می‌گیرد و مسافرت گردشگر بیش از یکسال طول نمی‌کشد و هدف تفریح، تجارت و یا فعالیت‌های دیگر است (W.T.O, ۱۹۹۷). گردشگری دارای آثار و جنبه‌های بسیاری است که از جنبه‌های مهم آن می‌توان به آثار اقتصادی بر محیط‌های گردشگرپذیر اشاره کرد در ادامه به توضیح آنها پرداخته می‌شود. این صنعت می‌تواند با ایجاد تغییر در مؤلفه‌های مختلفی مانند اقتصادی، جمعیت و فرهنگ و خصوصیات دیگر اجتماعی، در تغییرات فضایی شهرها مؤثر باشد (حاجی‌نژاد و دیگران، ۱۳۸۸: ۹۳). بنابراین پیامدهای اقتصادی گردشگری در ادامه و به منظور روشن شدن بهتر مسأله توضیح داده خواهند شد. این عوامل بر اساس فرضیات تحقیق و متغیرهای موردنظر در تحقیق مورد بررسی قرار گرفته و توضیح داده می‌شوند.

اشتغال

امروزه صنعت توریسم توانسته به عنوان یکی از اثرگذارترین صنایع در جهان شناخته شود که می‌تواند تأثیرات شگرف اقتصادی بر جوامع بگذارد و نقش قابل توجهی را در اقتصاد جهانی ایفا می‌کند. برآورد شورای جهانی سفر و جهانگردی (W.T.T.C) نشان می‌دهد که در سال ۲۰۰۰ میلادی، سفر و جهانگردی ۴,۵۰۶ میلیارد دلار فعالیت اقتصادی و ایجاد کرده، که این رقم در سال ۲۰۱۰ به ۸,۴۵۴ میلیارد دلار خواهد رسید. به عبارت دیگر فعالیت اقتصادی سفر و جهانگردی در فاصله سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ سالانه حدود ۴,۲ درصد رشد خواهد داشت (سینایی، ۱۳۸۲: ۱۷). بنابراین باید گفت که توان ایجاد فعالیت اقتصادی توریسم رقم بالایی است هر ساله می‌تواند جوابگوی تعداد زیادی نیروی کار وارد شده به بازار باشد، زیرا با ورود جهانگردان به هر ناحیه مشاغل ایجاد می‌شود که می‌تواند تعداد زیادی از جمعیت فعال را جذب کند. با علم به اینکه این صنعت نیاز فراوانی به سرمایه‌گذاری

مربوط می‌شود، بنابراین مجموعه شرایط محیطی، اقتصادی و اجتماعی منطقه باعث رشد تجارت مرزی و رونق گردشگری تجاری در شهر بانه و تبدیل این شهر به یک شهر توریستی شده و حوزه نفوذ آن نیز به سطح منطقه‌ای رسیده است. در نهایت می‌توان گفت با توجه روند رو به رشد گردشگران و معرفی شهرستان به عنوان مقصدی ارزان و با جاذبه غالب خرید و بدون پرداخت عوارض، این شهرستان جانشین مقاصد دوردستی همچون کیش، قشم، چابهار و با عنایت به فاصله کم با کانون‌های عمده جمعیتی گردشگرپرست داخلی مانند: تهران، قزوین، زنجان، همدان، آذربایجان شرقی و غربی شده است و این امر فرصت مناسبی برای سرمایه‌گذاری و توسعه ایجاد نموده تا با فراهم شدن تسهیلات و تأسیسات مناسب به طور هم‌زمان مورد استفاده ساکنان و گردشگران باشد (احمدی، ۱۳۸۷: ۶). از این رو این تحقیق با هدف شناسایی و تبیین سهم گردشگری به عنوان یک فعالیت مهم و سودآور اقتصادی و تأثیر این صنعت بر رشد و توسعه اقتصادی شهر بانه انجام گرفته است.

فرضیات تحقیق

بین گسترش گردشگری تجاری و افزایش قیمت و اجاره‌بهای مغازه‌های مجتمع‌های تجاری در شهر بانه رابطه معناداری وجود دارد.

بین گسترش گردشگری تجاری و افزایش اشتغال و درآمد در شهر بانه رابطه معناداری وجود دارد.

بین گسترش گردشگری تجاری و افزایش قیمت زمین رابطه معناداری وجود دارد. (جدول ۱)

جدول ۱. شاخص‌های مورد بررسی در تحقیق

شماره	شاخص
۱	اشتغال
۲	درآمد
۳	قیمت زمین و مسکن

ب) اشتغال در تأمین نیازها: این نوع اشتغال که سهم عمده‌ای از اشتغال در صنعت توریسم را شامل می‌گردد در فعالیت‌هایی است که به طور مستقیم نیازهای روزمره توریست را تا زمانی که در مقصد است مرتفع می‌سازد. این نوع اشتغال دامنه وسیعی از فعالیت‌ها در حمل و نقل، هتلداری، رستوران‌ها، خدمات تجاری، تفریحی و ... را شامل می‌شود.

ج) اشتغال غیرمستقیم: این نوع اشتغال که بیشتر با فعالیت‌های تولیدی مرتبط است، همزمان با سرمایه‌گذاری در صنعت توریسم فراهم می‌آید. فعالیت در احداث هتل‌ها و کلیه فعالیت‌های قبل از آن، تولید وسایل حمل و نقل و نیز سهم توریسم در ایجاد تأسیسات زیربنایی در زمره این نوع اشتغال است (زمانی، ۱۵۷، بدون تاریخ).

درآمد

انجام فعالیت‌های توریستی به مفهوم واقعی و منطبق با اصول و معیارهای علمی، استانداردهای بین‌المللی و سیاست‌های اجرایی کاربردی دولت‌ها، موجب کسب درآمد و آفریننده واقعی ثروت به شمار می‌رود (رضوانی، ۱۳۸۲: ۶۲). زیرا گردشگری می‌تواند به شیوه مستقیم مانند هزینه‌کردن مستقیم پول توسط گردشگران که برای خرید کالاها و خدمات صرف می‌شود و به شیوه غیرمستقیم از طریق به جریان افتادن پولی که از گردشگران در جامعه میزبان خرج شده است بر افزایش درآمدها تأثیر بگذارد. همچنین درآمدهای مالیاتی را که از توریست‌ها به اشکال غیرمستقیم می‌توان به دست آورد را می‌تواند، افزایش دهد (U.N.E.S.C, ۳:۱۹۹۹).

گردشگری با افزایش تعداد گردشگران در نواحی روستایی و شهرها باعث می‌شود تا سرمایه بیشتری همراه گردشگران وارد منطقه شود و بدین ترتیب موجب افزایش درآمد مردم منطقه می‌شود.

افزایش اشتغال و درآمد در نواحی گردشگرپذیر تأثیرات دیگری را نیز در پی خواهد داشت. این گونه تأثیرات بسته به نوع مکان مورد بازدید با هم تفاوت دارند. در شهرها که یکی از مکان‌های مورد بازدید گردشگران هستند، افزایش اشتغال و درآمد، بر قیمت زمین و مسکن نیز تأثیر خواهند گذاشت،

زیربنایی ندارد ولی باید اذعان نمود که این نوع صنایع بسیارکاربر هستند و یکی از مهمترین راه‌ها برای افزایش اشتغال هستند، نیاز به نیروی متخصص در آن بسیار کم بوده و اکثراً نیروی کار ساده و نیمه ماهر را به خود جلب می‌نماید (صباغ‌کرمانی، ۱۳۸۰: ۳۱۰ و ۳۰۹). همچنین تحقیقات شورای جهانی سفر و جهانگردی نشان می‌دهد در سال ۲۰۰۰ توریسم و سفر به طور مستقیم و غیرمستقیم ۱۱٫۷ درصد تولید ناخالص ملی و ۲۰۰ میلیون شغل در اقتصاد جهانی ایجاد کرده است و پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۱۰ نیز میزان اشتغال ایجاد شده به ۲۵۵ میلیون شغل برسد (W.T.T.C, ۱۹۹۹: ۱).

امروزه گردشگری مفیدترین بخش صنعتی جهان است و حدود ۱۳ درصد از تولید ناخالص ملی را تشکیل می‌دهد، این صنعت بخشی است که بالغ بر صد میلیون کارمند، بیشترین نیروی انسانی را به کار می‌گیرد (بیچرل، ۱۳۸۴: ۱۵۳).

با توجه به مطالب گفته شده آثار اقتصادی توریسم بر اشتغال را می‌توان به این شکل بیان کرد:

توریسم مستقیماً در بخش توریسم و هم در بخش‌های مدیریت منابع محلی اشتغال ایجاد می‌کند؛

توریسم صنایع منفعت‌دار، مانند هتل‌ها، متل‌ها، مهمانسراها و سایر خدمات غذایی، سیستم حمل و نقل، صنایع دستی و سرویس‌های راهنمای مسافر را برمی‌انگیزاند؛

توریسم به اقتصاد محلی تنوع می‌بخشد مخصوصاً در نواحی روستایی که اشتغال در کشاورزی ممکن است پراکنده و ناکافی باشد؛ توریسم از طریق شرکت‌ها و سازمان‌های مربوط به خدمات‌دهی به توریست‌ها فرصت‌های اشتغال بوجود خواهد آورد (U.N.E.S.C, ۳:۱۹۹۹). در مجموع سه نوع اشتغال نیروی انسانی در مورد صنعت توریسم قابل تفکیک است:

الف) اشتغال اولیه: این نوع اشتغال عمدتاً در فعالیت‌هایی است که برای فراهم آوردن زمینه‌ها و قبل از انجام مسافرت و یا در حین مسافرت و به منظور اطلاع بیشتر از پتانسیل‌ها و بهره‌وری بیشتر است. فعالیت مؤسسات توریستی و اطلاع‌رسانی از این نوع است.

مداخله دولت‌ها به صورتی که نوع و کیفیت کاربری زمین را تعیین کنند و زمین برای اهداف خاص به کار گرفته شود. در این سیاست که بیشتر دولت‌های غربی بدان عمل می‌کنند، در بیشتر موارد از به کارگیری زمین‌های کشاورزی در خانه‌سازی و تأسیسات شهری جلوگیری می‌شود. دولت‌ها زمین را به طور مستقیم به مالکیت خود درمی‌آورند و در تصمیم‌گیری نسبت به کاربری زمین عامل اصلی هستند (خوشحال، ۱۳۸۲: ۱۴۶).

روش تحقیق

این تحقیق براساس موضوع از نوع پژوهش‌های موردی و برحسب محتوا از نوع تحقیقات کاربردی و از نظر ماهیت از نوع روش‌های توصیفی - تحلیلی است که به تعیین و تفسیر متغیرهای مستقل و وابسته خواهد پرداخت. رویکرد تحقیق نیز از نوع اثبات‌گرایی بوده و به وسیله آزمون‌های آماری به اثبات آمار و اطلاعات به دست آمده می‌پردازد. در این رابطه ابتدا به شناسایی وضع موجود شهر مورد مطالعه و معرفی اجمالی شهرستان و نوع توریسم موجود در آن پرداخته شده و در ادامه اقدام به جمع‌آوری اطلاعات موردنظر با استفاده از روش‌های میدانی و مطالعات اسنادی گردیده است. سپس اطلاعات جمع‌آوری و طبقه‌بندی شده و با استفاده از نرم‌افزار SPSS آزمون‌ها و استنباط آماری بر روی آنها صورت گرفته و مبتنی بر نتایج آزمون‌ها و یافته‌ها، تحلیل‌های لازم در این رابطه انجام شده است (جدول ۲).

جدول ۲. اطلاعات مربوط به روش تحقیق

موضوع تحقیق	هدف	رویکرد	فلسفه	روش تحقیق
تأثیرات اقتصادی گردشگری تجاری در شهرها	کمی و کیفی	فلسفه اثبات‌گرایی	اثبات‌گرایی	روش موردی

جامعه آماری، تعداد نمونه و روش نمونه‌گیری

در این تحقیق با توجه به موضوع مورد پژوهش که تبیین تأثیر گردشگری بر رشد و توسعه اقتصادی شهر بانه است. واحد تحلیل مجتمع‌های تجاری و نیز دیدگاه‌های کارشناسی مدیران شهری دست‌اندرکار و کارشناسان امور شهری است. در این ارتباط با توجه به ادبیات موضوع نسبت به طراحی دو پرسشنامه اقدام شد که پرسشنامه اول به تعداد ۲۶۳ عدد در

زیرا به دلیل فرصت‌های شغلی بر جمعیت‌پذیری مناطق و افزایش تقاضاهای مسکونی بحث اشتغال جایگاه خاصی در برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری دارد، چرا که بواسطه ایجاد شغل‌های اصلی، شغل‌های تبعی شکل می‌گیرد و هریک از آنها برای استقرار خود به اراضی معین برای فعالیت نیاز دارند (پورمحمدی، ۱۳۸۲: ۲۳).

افزایش قیمت زمین

مهمترین عامل در تصمیم‌گیری نوع کاربری، اهداف اقتصادی است و درآمد از هدف‌های اقتصادی کاربری زمین به شمار می‌رود. اما چه عامل یا عواملی باعث افزایش بهره زمین در شهرها می‌شوند و این افزایش قیمت به چه صورت خواهد بود؟ آیا به صورت یکنواخت در تمام سطح شهر این امر اتفاق می‌افتد یا نه؟ در پاسخ به سؤال اول باید گفت که گردشگری با تأثیرگذاری بر رشد اقتصادی شهرها و مسائل اقتصادی مانند اشتغال و درآمد باعث شد جنبه‌های فضایی و کالبدی شهر نیز تحت تأثیر قرار گیرند. به عبارتی رشد اقتصادی در شهرها باعث افزایش بهره زمین‌ها خواهد شد و در نتیجه بر افزایش قیمت زمین نیز مؤثر خواهد بود. در واقع در این هنگام این ارزش زمین است که نحوه استفاده از آن را تعیین و مشروط می‌سازد (هاروی، ۱۳۷۹: ۱۹۵). در پاسخ به سؤال دوم باید گفت که در آن نواحی که قیمت بالاتر است کاربری‌هایی مستقر خواهند شد که نرخ بازدهی سرمایه در آنها بیشتر است. در نتیجه این عامل ارزش رانت مطلق و انحصاری زمین‌های شهری افزایش می‌یابد. این مسئله به آن معنی است که رانت زمین با تأثیر از سایر بخش‌های تولیدی تعیین می‌شود و در این تعیین قیمت تمام امکانات بهره‌برداری آینده از زمین نیز در محاسبه وارد می‌شود (هاروی، ۱۳۷۹: ۱۹۳). در این بین دولت‌ها برای کنترل خرید و فروش بیش از حد زمین و تغییر کاربری‌های شهری به سه روش کلی در کاربری اراضی دخالت می‌کنند:

حق مالکیت بر زمین بدون مداخله دولت‌ها، در این سیاست، صاحبان زمین به گونه‌ای که منافع‌شان ایجاب می‌کند در مورد کاربری زمین، خودشان تصمیم می‌گیرند.

به دهستان سرشیو میرده سقز، از جنوب به خطالرأس ارتفاعات بین بانه و دره شلیر در کردستان عراق و از غرب به دهستان سیوهیل و آلان در کردستان عراق محدود می‌شود (نجفی، ۱۳۶۹: ۵۷۴). شهر بانه در فاصله ۲۷۰ کیلومتری شمال غربی سنندج و در ابتدای راه آسفالت بانه- سقز قرار گرفته است. رودخانه بانه از مرکز شهر می‌گذرد. این شهر در منطقه‌ای پایکوهی- دشتی واقع شده است و توسط کوه‌های آرابا در ۳ کیلومتری جنوب شهر به ارتفاع ۲۲۲۰ متر از سطح دریا و بابس در ۳ کیلومتری شرق بانه به ارتفاع ۲۳۸۱ متر از سطح دریا قرارش در ۷ کیلومتری شمال شهر به ارتفاع ۲۳۵۰ متر احاطه گردیده است (سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۷۳: ۱۵).

جمعیت شهرستان در سال ۱۳۸۵ برابر با ۱۱۸۶۶۷ نفر بوده است که از این تعداد ۷۴۹۶۰ نفر ساکن شهر بانه و ۴۳۷۰۷ نفر ساکن نقاط روستایی شهرستان بانه بوده‌اند (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵).

شکل ۱. موقعیت منطقه مورد مطالعه در استان و کشور

یافته های تحقیق

در این بخش نخست به بیان کیفی داده‌های حاصل از پیمایش میدانی و اسنادی پرداخته شده است. در واقع در این مرحله به دسته‌بندی آمار و اطلاعات مربوط پرداخته شده تا برای مرحله تحلیل داده‌ها آماده شوند.

آمار اشتغال بخش گردشگری

با توجه به جدول ۳، اشتغال ایجاد شده در مجتمع‌های تجاری در سطح شهر در سال ۱۳۸۳ بالغ بر ۲۵۰۰ نفر، در سال ۱۳۸۴ معادل ۳۰۰۰ نفر، در سال ۱۳۸۵ افزون بر ۳۷۰۰ نفر و در

مجتمع‌های تجاری توزیع شد و پرسشنامه دوم نیز به تعداد کارشناسان مرتبط در دستگاه‌های اجرایی ذیربط از جمله شهرداری، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، فرمانداری و مسکن و شهرسازی در سطح شهر که شامل ۱۰ نفر بوده‌اند توزیع و تکمیل شده است. برای به دست آوردن تعداد نمونه موردنظر با توجه به تعداد شاغلان مجتمع‌های تجاری که از طریق پیمایش کوکران به شرح زیر استفاده شده است.

میدانی به دست آمده‌اند و ۵۰۰۰ نفر هستند از رابطه

$$n = \frac{N \times Z \alpha / 2 \times P(1-P)}{\varepsilon \times \varepsilon(N-1) + Z \alpha / 2 \times P(1-P)}$$

P: برآورد صفت متغیر = (۰/۵)

Z: مقدار متغیر نرمال واحد، متناظر با سطح اطمینان ۹۵

(درصد Z) $\alpha = 1,96$

ε = مقدار اشتباه مجاز، ($\varepsilon = 0,06$)

N حجم جامعه برابر ۵۰۰۰ نفر

حجم نمونه مربوط به کارشناسان سطح شهر نیز برابر با تعداد کل کارشناسان مرتبط موجود در زمینه مسائل شهری و گردشگری شهر بانه که در ادارات میراث فرهنگی و گردشگری، شهرداری، مسکن و شهرسازی، بنیاد مسکن و فرمانداری مشغول به کار بوده‌اند و به تعداد ۱۰ نفر بوده است. سپس هر کدام از پرسشنامه‌ها را به یک روش مورد تحلیل قرار داده‌ایم.

پرسشنامه اول که شامل ۲۶۳ عدد است به وسیله آزمون توزیع دو جمله‌ای تحلیل شده و پرسشنامه دوم به وسیله آزمون sign مورد تحلیل قرار گرفته است.

معرفی اجمالی شهرستان

شهرستان بانه در فاصله ۳۵ درجه و ۵۹ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۵۳ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد. ارتفاع شهرستان از سطح دریا ۱۵۵۰ متر است. (شکل ۱) شهرستان بانه از طرف شمال محدود است به خطالرأس ارتفاعات بین شهرستان بانه، سقز (بوکان در آذربایجان غربی) از طرف شمال غرب به سردشت در آذربایجان غربی، از شرق

سال ۱۳۸۶ قریب به ۵۰۰۰ نفر بوده است. همچنین اشتغال می شود که بیشترین تعداد مشتری های مجتمع های تجاری

جدول ۳. اشتغال ایجاد شده در ارتباط با گردشگری در شهر بانه

شغل سال	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	نرخ رشد (درصد)			
					۸۳-۸۴	۸۴-۸۵	۸۵-۸۶	۸۶-۸۷
مجتمع های تجاری	۲۵۰۰	۳۰۰۰	۳۷۰۰	۵۰۰۰	%۲۰	%۲۳	%۳۵	%۲۶
مکان های اقامتی و پذیرایی	۸۰	۸۵	۹۸	۱۲۰	۶,۲۵	۱۵,۳	۲۲,۴۵	۱۴,۴۷
دستفروشی ها	۱۷۰	۲۷۰	۴۰۰	۶۵۰	%۵۸	%۴۸	%۶۲	%۵۶
مجموع	۲۷۵۰	۳۳۵۵	۴۱۹۸	۵۷۷۰	۲۲	۲۵	۳۷	۲۸

مأخذ: مطالعات میدانی و اطلاعات دریافتی از اداره میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری و اداره بازرگانی شهرستان بانه.

ایجاد شده در مکان های اقامتی و پذیرایی در سال ۱۳۸۳ برابر با ۸۰ نفر، در سال ۱۳۸۴ برابر با ۸۵ نفر، در سال ۱۳۸۵ قریب ۹۸ نفر و در سال ۱۳۸۶ نیز برابر با ۱۲۰ نفر بوده است. اشتغال ایجاد شده در بخش غیررسمی نیز به خصوص افزایش تعداد دستفروشی ها در اطراف مجتمع های تجاری در سال ۱۳۸۳ برابر ۱۷۰ نفر، سال ۱۳۸۴ معادل ۲۷۰ نفر، در ۱۳۸۵ بالغ بر ۴۰۰ نفر و در سال ۱۳۸۶ نیز برابر با ۶۵۰ نفر بوده است (جدول ۳).

درآمد ایجاد شده در شهر بانه توسط بخش گردشگری

با توجه به ماهیت گردشگری موجود در شهر بانه و با استناد به اطلاعاتی که از پرسشنامه مربوط به مجتمع های تجاری و هتل ها و مهمانسراهای شهر اخذ شده است، می توان چنین گفت که اکثر مسافران ورودی به شهر بانه با قصد خرید به این شهر مسافرت می کنند. اطلاعاتی که از مجتمع های

شهر بانه را مسافران تشکیل می دهند. همچنین بر اساس اطلاعات اخذ شده از مکان های اقامتی تجاری و مکان های اقامتی اخذ شده و نتایج آن در جدول ۴ آورده شده است به خوبی مبین این موضوع است و مشاهده انگیزه اصلی مسافران از مسافرت به شهر بانه خرید است. بنابراین، با توجه به این اطلاعات معلوم می شود که رشد تجارت غیررسمی در شهر بانه باعث افزایش سفرهای تجاری از نواحی مختلف به این شهر و در نتیجه افزایش درآمدهای حاصل از بخش گردشگری تجاری شده است. با توجه به برآورد اداره میراث فرهنگی و گردشگری بانه، درآمد ایجاد شده حاصل از بخش گردشگری در سال ۱۳۸۵ حدود ۲۰ میلیارد تومان بوده است. این رقم در شش ماهه اول سال ۱۳۸۶ به حدود ۳۰ میلیارد تومان افزایش یافته است که اقلام هزینه ای نظیر خرید اجناس و کالاها، مواد غذایی و نیز هزینه های اقامت و سایر هزینه ها سفر را شامل می شده است (جدول ۴).

جدول ۴. انگیزه مسافران از سفر به شهر

شرح سؤال	کمتر از ۲۰ درصد	۲۱ تا ۴۰ درصد	۴۱ تا ۶۰ درصد	۶۱ تا ۸۰ درصد	۸۱ تا ۱۰۰ درصد
چند درصد از مشتری های شما را مسافران تشکیل می دهند	۵	۹	۳۰	۹۳	۱۱۶

مأخذ: برداشت های میدانی

کمربندی ۲ و در سمت شرق نیز بلوار بانه - مریوان قرار دارد. جدول ۵ نشان می‌دهد که طی سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ بیشترین افزایش قیمت زمین در شهر صورت گرفته است. در این فاصله زمانی قیمت هر مترمربع زمین در مرکز تجاری شهر ۱۸۵ درصد، بلوار بانه - سردشت ۱۴۰ درصد، بلوار بانه - سقز ۱۰۰ درصد، بلوار بانه - مریوان ۶۶ درصد و کمربندی ۲، ۹۲ درصد رشد داشته‌اند. با توجه به جدول ۵ می‌توان گفت که هم‌جواری با مرکز تجاری شهر که اولین مکان مورد بازدید مسافران است بر میزان قیمت مناطق مختلف شهر تأثیر گذاشته است. قیمت مغازه‌های داخل مجتمع‌های تجاری نیز به تبع دارای روندی افزایشی بوده و طی ۳ سال اخیر بر قیمت آنها افزوده شده است (جدول ۵).

جدول ۶ قیمت مغازه‌ها را در مجتمع‌های تجاری در سالهای ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶ نشان می‌دهد. با توجه به این جدول ملاحظه

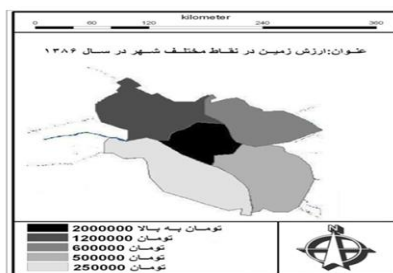
قیمت زمین و مغازه‌های داخل مجتمع‌های تجاری با توجه به افزایش اشتغال، درآمد و ساخت و ساز مجتمع‌های تجاری در شهر بانه طی چند سال اخیر، قیمت زمین رشد سریعی یافته و از این عوامل متأثر شده است. با توجه به افزایش جمعیت شهر طی ۱۰ سال اخیر و افزایش تراکم کاربری‌های تجاری در مرکز تجاری شهر، مقدار زیادی از زمین‌های اطراف مراکز تجاری دارای ارزش افزوده بالایی شده و بنابراین جهت استفاده بیشتر و سودآوری بیشتر از این زمین‌ها اکثراً به مکان‌های تجاری تبدیل شده که سودآوری بالاتری داشته‌اند. بنابراین بر قیمت زمین در این بخش بیشتر از سایر بخش‌های شهر افزوده شده است. این عامل همراه با افزایش جمعیت شهر باعث شده است تا شهر به اطراف گسترش یافته و کاربری‌های کم‌بازده مانند کاربری مسکونی در نقاط دورتر از مرکز تجاری شهر احداث شوند و در نتیجه تقاضا برای زمین

جدول ۵. قیمت زمین در نواحی مختلف شهر بانه از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶

منطقه	قیمت هر متر مربع در سال ۸۴ بر حسب تومان	قیمت سال ۸۵	قیمت سال ۸۶	(نرخ رشد درصد)		
				86-84	86-85	85-84
مرکز تجاری شهر	۵۰۰,۰۰۰	۷۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	%۱۰۰	%۱۸۵	%۴۰
بلوار بانه - سردشت	۳۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	%۱۰۰	%۱۴۰	%۶۶
بلوار بانه - سقز	۱۵۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۶۰۰,۰۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰
بلوار بانه - مریوان	۱۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	%۱۲۳	%۶۶	%۲۰۰
کمربندی ۲	۸۰,۰۰۰	۱۳۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	%۷۶	%۹۲	%۶۲

ماخذ: برداشت‌های میدانی

می‌شود که قیمت مغازه‌ها دارای نرخ رشد بالایی بوده است. با توجه به شکل ۲، همجواری با مرکز تجاری شهر در قیمت زمین در شهر مؤثر بوده است. و بالاترین قیمت زمین مربوط به نواحی مجاور مرکز تجاری شهر است.

شکل ۲. قیمت زمین در نقاط مختلف شهر بانه در سال ۱۳۸۶

در زمین‌های اطراف شهر نیز افزایش یافته و باعث افزایش قیمت زمین شود. البته در این افزایش قیمت زمین نقش دلالتان و واسطه‌گران و باندهای زمین‌خوار نیز که به تبع این شرایط شکل گرفته‌اند مؤثر بوده است. برای برآورد افزایش قیمت زمین در ۳ سال اخیر از بنگاه‌های املاک و مسکن شهر کمک گرفته شد. برای این کار شهر به ۵ نقطه تقسیم شد که بر اساس دوری و نزدیکی به مرکز تجاری شهر انتخاب شده بودند. مرکز تجاری شهر حدفاصل شمال و شمال‌غربی شهر قرار گرفته است که در سمت شمال‌غرب آن بلوار بانه - سردشت، در جهت شمال‌شرق آن بلوار بانه - سقز، در جنوب

جدول ۶. قیمت مغازه در مجتمع های تجاری از سال ۸۴ تا ۸۶

سال	نرخ رشد (درصد)		
	۸۴-۸۵	۸۵-۸۶	۸۶-۸۷
قیمت بر حسب میلیون تومان	۳۰	۵۰	۱۳۰

ماخذ: برداشت های میدانی

تعداد مکان های اقامتی شهر تا سال ۸۶

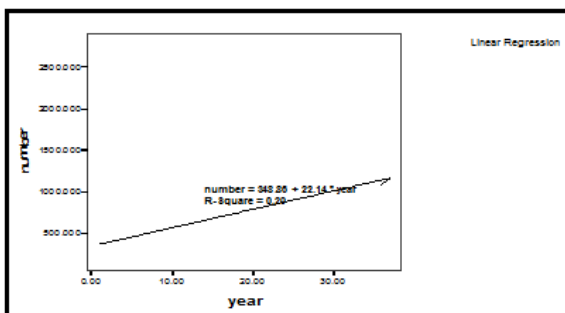
تعداد مکان های اقامتی شهر بانه در حال حاضر شامل ۶ مسافرخانه و هتل است. از این تعداد ۴ مسافرخانه تا قبل از سال ۱۳۸۰ موجود بودند اما از سال ۱۳۸۰ به بعد، به دلیل افزایش تعداد مسافران و تقاضا برای مکان های اقامتی ۲ هتل نیز در این شهر ساخته شد. در جدول ۷ مشخصات این مکان ها که به وسیله مطالعات میدانی کسب شده، ذکر شده اند.

جدول ۷. مشخصات مکان های اقامتی شهر بانه

نام هتل/مسافرخانه	سال تأسیس	زیربنا (متر مربع)	تعداد اتاق	تعداد تخت	پرسنل
هتل سامان	۱۳۸۰	۱۴۶۸	۱۷	۴۸	۳
هتل ستاره طلایی	۱۳۸۱	۶۰۰	۱۹	۵۰	۴
مسافرخانه سعدی	-	۳۵۰	۱۰	۳۰	۲
مسافرخانه چیاپی	۱۳۴۹	۳۵۰	۶	۱۸	۳
مسافرخانه مروی	۱۳۴۴	۱۵۵	۷	۲۰	۳
مسافرخانه محدودپور	۱۳۴۶	۳۲۰	۶	۱۶	۳

ماخذ: برداشت های میدانی

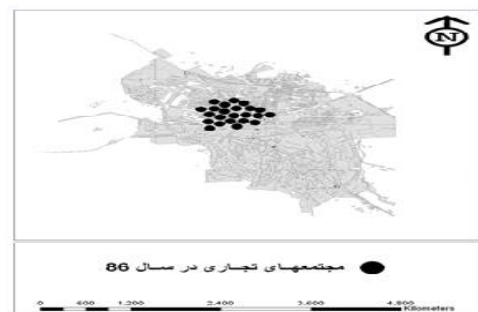
جدول ۸ و ۹، و شکل ۴ و ۵، نتایج محاسبه ها را نشان می دهند.

شکل ۴. روند خطی افزایش زیربنای مراکز اقامتی در خلال سالهای ۱۳۷۵-۱۳۸۵

مجتمع های تجاری ساخته شده از سال ۱۳۷۵ الی ۱۳۸۶ یافته های تحقیق نشان می دهد که در سال ۱۳۸۶ در مرکز تجاری شهر ۲۳ مجتمع تجاری ساخته شده است. این تعداد در سال ۱۳۸۵ برابر با ۱۴ مجتمع بوده است. این در حالی است که در سال ۱۳۷۵ یعنی یک دهه قبل از آن تنها یک مجتمع در این محدوده وجود داشته است. به بیان دیگر، مرکز تجاری فعلی شهر در سال ۱۳۷۵ وجود نداشته و تنها مجتمع موجود در آن نیز از رونق چندانی بهره مند نبوده است.

رشد گردشگری تجاری و افزایش مبادلات تجاری در داخل - شهر باعث افزایش مجتمع های تجاری در این محدوده شده و باعث تبدیل آن به یک مرکز تجاری شهری و حتی منطقه ای تبدیل نموده است. شکل ۳ این روند تحول و تمرکز را نشان می دهد. همان طور که در این نقشه مشخص است، تمرکز مجتمع های تجاری در مرکز تجاری شهر را می توان مشاهده کرد که ناشی از رشد مبادلات تجاری و رونق گردشگری تجاری در شهر بانه بوده است.

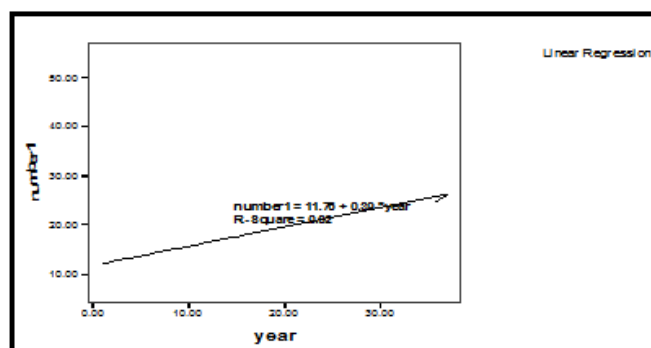
شکل ۳. مجتمع های تجاری موجود در سال ۱۳۸۶

جدول ۸. جدول آنالیز واریانس زیربنای مراکز اقامتی

شرح	جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	Sig.
رگرسیون	۸۳/۰۵۸	۱	۸۳/۰۵۸	۳۷/۷۴۵	(a)۰/۰۰۱
باقیمانده	۳۷/۹۴۲	۹	۴/۹۹۴		
کل	۱۱۰/۰۰۰	۱۰			

جدول ۹. جدول آنالیز واریانس تعداد مراکز اقامتی

شرح	جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	Sig.
رگرسیون	۱۳۶/۵۰۹	۱	۱۳۶/۵۰۹	۱۶/۶۸۲	(a)۰/۰۰۰
باقیمانده	۲۸۵۶/۴۹۱	۳۵	۸۱/۶۱۴	-	-
کل	۴۲۱۸/۰۰۰	۳۶	-	-	-

شکل ۵. روند خطی افزایش تعداد مراکز اقامتی

در سال ۱۳۸۴ طی همین دوره تعداد مسافران به ۱۰۱ هزار نفر رسیده است، در ۲۰ روز اول سال ۱۳۸۵ نیز تعداد مسافران ورودی شهر بانه به ۲۶۴ هزار نفر رسیده و در کل سال ۱۳۸۵ حدود ۱ میلیون نفر بازدید کننده داشته است. همچنین در ۲۰ روز اول سال ۱۳۸۶ نیز تعداد مسافران ورودی شهر بانه به ۵۳۸ هزار نفر رسیده و تا آخر پاییز نیز تعداد مسافران به ۱،۲ میلیون نفر رسیده است. تعداد مسافران و نرخ رشد آن طی ۲۰ روز اول سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۶ در جدول ۱۰ ذکر شده است.

در حال حاضر نیز یک هتل ۴ ستاره به وسیله بخش خصوصی و دولتی در دست ساخت است که این هتل تا سه سال آینده به بهره‌برداری خواهد رسید. نتیجه تحلیل آنالیز واریانس نیز نشان از وجود رابطه‌ای معنادار و مثبت و یا همبستگی مثبت میان افزایش تعداد و زیربنای مراکز خدماتی و گردشگری در شهر بانه است. مسافران وارد شده به شهر براساس آمار اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهرستان بانه طی ۲۰ روز اول سال ۱۳۸۳، ۲۵ هزار نفر به شهر بانه مسافرت کرده‌اند،

جدول ۱۰. تعداد و نرخ رشد مسافران شهر در ۲۰ روز اول سال از سال ۸۳ تا ۸۶

سال	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	نرخ رشد (درصد)		
					۸۳-۸۴	۸۴-۸۵	۸۵-۸۶
تعداد	۲۵۰۰۰	۱۰۱۰۰۰	۳۶۴۰۰۰	۵۳۸۰۰۰	۳۰۴	۱۶۱،۴	۱۰۳،۸

مأخذ: اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری بانه

دلیل اینکه حجم این پرسشنامه ها کم بوده و این آزمون برای تحلیل پرسشنامه های با حجم کم مناسب است، استفاده شده است. پرسشنامه اول شامل ۹ سؤال است که در ارتباط با فرضیات تحقیق طراحی شده است که ۵ سؤال آن در ارتباط با فرضیه اول، ۲ سؤال در ارتباط با فرضیه دوم و ۲ سؤال در ارتباط با فرضیه سوم است

نتیجه تحلیل پرسشنامه اول به وسیله آزمون توزیع دو جمله ای

این پرسشنامه که به تعداد ۲۵۳ عدد در مجتمع های تجاری شهر توزیع شده و هدف از آن بررسی تأثیرات گردشگری بر افزایش اشتغال، درآمد، افزایش قیمت زمین و افزایش اجاره بهای مغازه های مجتمع های تجاری بوده است. به وسیله این پرسشنامه سعی گردید تا نگرش هر یک از پرسش شوندگان مورد بررسی قرار گیرد. در این آزمون همه فرضیات با فرض اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار گرفتند یعنی از دید افراد شاغل در مجتمع های تجاری گردشگری بر متغیرهای اقتصادی مورد بحث تأثیرگذار بوده است و با توجه به آمار و اطلاعات گذشته نیز که مورد بررسی قرار گرفتند می توان گردشگری را یکی از مؤلفه های اثرگذار بر توسعه اقتصادی شهر بانه قلمداد نمود (جدول ۱۱).

تحلیل اطلاعات به دست آمده

یافته های پیشین در سطور قبلی این واقعیت را مشخص می سازد که شهر بانه در سطح وسیعی متأثر از گردشگری تجاری بوده و از نظر اقتصادی تغییرات زیادی را به خود دیده است. می توان این تغییرات را در سطح شهر به قرار زیر نام برد:

- درآمد مردم شهر، افزایش معناداری یافته است؛
- اشتغال در بخش های مرتبط با گردشگری روند رو به رشد داشته است؛
- قیمت زمین و مغازه های سطح شهر سیر صعودی داشته است؛
- تفاوت قیمت زمین در سطح شهر و قیمت بیشتر زمین در مرکز تجاری شهر است؛
- تعداد مکان های اقامتی در سطح شهر بالا رفته است؛
- تعداد مجتمع های تجاری در سطح شهر افزایش یافته است.

تحلیل اطلاعات مربوط به پرسشنامه ها

برای تحلیل پرسشنامه اول که مربوط به مجتمع های تجاری است از آزمون توزیع دو جمله ای و برای تحلیل پرسشنامه دوم که مربوط به کارشناسان است از آزمون علامت Sign، به

جدول ۱۱. نتیجه تحلیل پرسشنامه اول با استفاده از آزمون توزیع دو جمله ای

شماره فرضیه	میزان خطای آزمون ۰.۰۵		
	نسبت مشاهده شده	نسبت آزمون	سطح معنی داری
فرضیه ۱ افزایش قیمت و اجاره بهای مجتمع های تجاری	۱	۰/۶	۰/۰۰۰
فرضیه ۲ افزایش اشتغال و درآمد	۱	۰/۶	۰/۰۰۰
فرضیه ۳ افزایش قیمت زمین	۱	۰/۶	۰/۰۰۰

گردشگری بر مسائل اقتصادی در شهر بانه مورد تحلیل قرار گیرد. در این آزمون نیز که به تحلیل پرسشنامه مربوط به کارشناسان می پردازد، تمامی فرضیات تحقیق با سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار گرفتند یعنی این که گردشگری تجاری از دید کارشناسان مرتبط با مسائل شهری و گردشگری

نتیجه تحلیل پرسشنامه دوم به وسیله آزمون علامت

این پرسشنامه نیز شامل ۹ سؤال بوده که ۵ سؤال آن در ارتباط با فرضیه اول، ۲ سؤال در ارتباط با فرضیه دوم و ۲ سؤال مربوط به فرضیه سوم بوده است. در این آزمون سعی شده تا نگرش هر یک از آنان از طریق پرسشنامه درباره تأثیرات

درآمد، اشتغال و افزایش قیمت زمین و مسکن در سطح شهر داشته است.

نیز یک مؤلفه تأثیرگذار بر توسعه اقتصادی شهری افزایش

جدول ۱۲. نتیجه تحلیل پرسشنامه دوم با استفاده از آزمون علامت

شماره فرضیه	ارزش آزمون -۳ میزان خطای آزمون ۰,۰۵		تعداد گروه شده	مغایب	مغایب مثبت	نتیجه آزمون
	Z محاسبه شده	مطابق معنی داری				
فرضیه ۱ افزایش قیمت اجاره‌بهای مجتمع‌های تجاری	-۲/۸۱۴	۰/۰۰۲	۱۰	۰	۱۰	تأیید
فرضیه ۲ افزایش اشتغال و درآمد	-۲/۸۴۸	۰/۰۰۲	۱۰	۰	۱۰	تأیید
فرضیه ۳ افزایش قیمت زمین	-۲/۸۳۶	۰/۰۰۲	۱۰	۰	۱۰	تأیید

بحث و نتیجه‌گیری

تجاری) خبر می‌دهد. به همین دلیل این نوع از گردشگری که بر خرید مردم و فعالیت‌های تجاری در شهر بانه متکی است نقشی مؤثر در تغییرات اقتصادی شهر بانه داشته است. اگرچه تغییراتی مانند افزایش قیمت زمین و مسکن در شهر را می‌توان از جنبه‌های منفی این پدیده دانست که باعث بروز ناهنجاری‌هایی در بازار زمین در شهر بانه شده است. همچنین رشد روزافزون این صنعت می‌تواند آثار منفی دیگری نیز از جمله اضمحلال بخش‌های کشاورزی و صنعت در شهرستان داشته باشد. تفاوت بسیار قیمت زمین در مناطق مختلف شهر و افزایش قیمت مسکن و اجاره بهای مجتمع‌های تجاری و منازل در شهر بانه به دلیل افزایش تقاضا برای این کالاها و خدمات باعث ناهنجاری در مسأله زمین و افزایش زمین‌خواری در شهر شده است. همچنین، با توجه به ماهیت غیررسمی بودن تجارت در سطح شهر و وابستگی گردشگری نیز به تجارت غیررسمی، میزان خطر موجود برای افت گردشگری در شهر بانه همچنان وجود دارد. بنابراین برای پایداری صنعت گردشگری در شهر بانه برنامه‌ریزی مناسبی لازم است تا مانع از رکود احتمالی آن در آینده شود. لزوم توجه بیشتر به افزایش میزان رضایت گردشگران نیز ضروری است تا پویایی این صنعت را تضمین گردد، زیرا تجربه‌های شخصی گردشگر، کلید موفقیت در راهبرد توریسم است. این رو استراتژی موفق توریسم باید شرایطی را فراهم کند که گردشگران تجربه‌های خوشایندی داشته باشند و اگر نه گردشگران نخواهند آمد یا برای بار دوم برنخواهند گشت (Kelly, ۱۹۹۸: ۱۵۸). بنابراین لازم است تا راه‌کارهایی برای

گردشگری امروزه به عنوان صنعتی پویا در کشورهای مختلف مورد توجه جدی دولت‌ها و برنامه‌ریزان قرار گرفته است. این صنعت با تکیه بر پتانسیل‌های تاریخی، اجتماعی، فرهنگی، طبیعی و تجاری مناطق مختلف رشد و گسترش یافته و بسیاری از نواحی جهان به این صنعت از نظر اقتصادی وابسته هستند. تأثیراتی که گردشگری بر مناطق گردشگرپذیر بر جای می‌گذارد گویای قدرت اثرگذاری این صنعت است. به همین دلیل با توجه به اهمیت روزافزون گردشگری در سطح نواحی و مناطق مختلف و نقش‌های مختلف آن به عنوان موضوعی برای این مقاله انتخاب شد.

با توجه به اطلاعات به دست آمده و تحلیل و آزمون فرضیات می‌توان استنباط نمود که گردشگری در سال‌های اخیر با تکیه بر مبادلات مرزی و تجاری در بازارهای داخل شهر باعث رشد متغیرهای اقتصادی در شهر بانه گشته است. با توجه به یافته‌های تحقیق ارتباطی معنادار میان گردشگری تجاری و افزایش اشتغال و درآمد و افزایش قیمت زمین وجود دارد. از طرفی تحلیل آنالیز واریانس داده‌های تحقیق نیز از وجود همبستگی میان گردشگری و تغییرات اقتصادی در شهر بانه خبر می‌دهد. همچنین آزمون‌های آماری به عمل آمده در تحقیق از وجود ارتباطی معنادار میان متغیرهای وابسته تحقیق و بر درآمد، اشتغال، قیمت زمین، قیمت مغازه‌ها تأثیرگذار است (جدول ۱۲). بنابراین، با در. توجه به این پرسشنامه و اطلاعات قبلی گردشگری تأثیرات اقتصادی مختلفی مانند (درآمد، اشتغال و قیمت زمین) و متغیر مستقل (گردشگری

همه گروه های ذینفع در صنعت گردشگری؛ نظارت دستگاه های مسئول شهری مانند شهرداری بر خرید و فروش و ساخت و ساز در سطح شهر؛ اعمال عوارض مالیاتی زمین هایی که از سوی دلان زمین احتکار شده اند و باعث افزایش قیمت زمین های شهر می شوند؛ نظارت و کنترل بر خرید و فروش زمین های خارج از محدوده شهری از سوی اداره منابع طبیعی شهرستان؛ توجه به جنبه های دیگر گردشگری از جمله گردشگری طبیعی و فرهنگی برای توسعه بیشتر این صنعت در شهرستان و پایداری آن در آینده زیرا می توان از چنین امکاناتی در شهرستان بانه برای جذب گردشگران به شهر استفاده نمود.

توسعه جنبه های دیگر گردشگری و جلوگیری از رکود آن اتخاذ نمود که در ادامه به برخی از آنها اشاره می شود:

سوق دادن سرمایه گذاری ها از ساخت و ساز بی رویه مجتمع های تجاری به سمت سرمایه گذاری زیربنایی جهت پایداری اقتصادی در شهر زیرا به دلیل وابستگی اقتصاد شهر به بخش غیررسمی و در صورت اعمال محدودیت های بیشتر بر این بخش و یا تحولات سیاسی در منطقه بخش تجاری با رکود مواجه شده و سرمایه گذاری انجام شده در بخش تجاری به حالت راکد در خواهد آمد. همکاری بخش دولتی با بخش خصوصی برای سرمایه گذاری در امور مربوط به گردشگری انجام سرمایه گذاری های زیربنایی در شهر جهت کاهش وابستگی به اقتصاد غیررسمی؛ ایجاد تسهیلاتی برای مشارکت

References

۱. Ahmadi, A. (۲۰۰۸), "The effects of business tourism on the physical spatial development of Bane", MSc thesis, Supervisor doctor Ali Hajynzhad, University of Sistan and Baluchestan.
۲. Ahmadi, A. (۲۰۰۹), "The economic impact of tourism on national development - regional, Sanandaj," Sirwan weekly, June ۲۷, year XI, No. ۵۴۴.
۳. Alizadeh, KATAYON (۲۰۰۳), "Effects of tourists on environmental resources (Mashhad city of Cortaba)", Journal of Geographical Research, No. ۴۴, ۳۵ years.
۴. Armed Forces Geographical Organisation (۱۹۹۴), culture Geography of Banne Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism Bane.
۵. Davidson R. (۱۹۹۴), Business Travel, London: Pitman Publishing.
۶. Donald E. Hawkins, Shaun Mann (۲۰۰۷), "The World Bank's Role in Tourism Development", Annals of Tourism Research, translate by Goharian & Mohammed Saleh Ketabchi, Amir Kabir University Tehran, Vol. ۳۴, No. ۲, pp, ۳۴۸- ۳۶۳.
۷. Farhoodi, Rahmatolah, Shorchh, Mahmoud , Sabori, Hussein (۲۰۱۰), "Estimating the effect of seasonal changes on the tourism revenue.
۸. Gay V, Chuck (۲۰۰۳), "Tourism in a comprehensive perspective", translated by Mohammad Ali Parsaeian and Arabs, Tehran, Office of Cultural Research, Second Edition.
۹. Guidelines on Integrated Planning for Sustainable Tourism Development (۱۹۹۹), (UN) United Nation Economic and Social Commission for Asia and the Pacific – S/T ESCAP / ۲۰۱۹
۱۰. Hajynzhad, Ali, Portahry, M. and Ahmadi, A. (۲۰۰۹), "The impact of commercial tourism on the physical development - urban space" Bane of the sample, Journal of Research in Human Geography, No. ۷۰, pp. ۹۱- ۱۱۰.
۱۱. Harvey, David (۲۰۰۰), "Social Justice and the City" Farokh, Hsamyam and others translation, processing enterprises and Urban Planning Agency, Tehran, Ssecond Edition.
۱۲. Kazs, Jorj and Fransova Georges, Putyh (۲۰۰۳), urban tourism, translation Saladin Mahalati, Tehran, Shahid Beheshti University.

۱۳. Kelly, Michael E. (۱۹۹۸), *Tourism Planning: What to consider in Tourism Planning*.
۱۴. Khoshhal, F. (۲۰۰۳), "The effects of land use changes on the tourism Branch", MS Thesis, Tehran, Shahid Beheshti University.
۱۵. Landbrg, Donald (۲۰۰۳), "Tourism Economics", Translated by Mohammad Reza Farzin, commercial publishing company, Tehran, First Edition.
۱۶. Laurel J. Reid, Stephen L.J. Smith, Rob McCloskey (۲۰۰۷), "The effectiveness of regional marketing alliances: A case study of the Atlantic Canada Tourism Partnership. ۲۰۰۰-۲۰۰۶", *Tourism Management*.
۱۷. Majid, Anahita, Temple regression analysis", *Journal of Geography and Development*, No. ۱۷, pp. ۴۵- ۶۲.
۱۸. Mafi, Ezatollah and Saghaei, M. (۲۰۰۸), "An Analysis on Rural Tourism in metropolitan Neighborhoods cities (case study, the major city of Mashhad)", *Journal of Geography and Regional Development*, No. I, pp. ۲۱- ۴۰.
۱۹. Mahallati, Salahedin (۲۰۰۱), "Introduction to Tourism" Shahid Beheshti University, Tehran.
۲۰. Majid, Anahita, Temple regression analysis", *Journal of Geography and Development*, No. ۱۷.
۲۱. Najafi, Y. (۱۹۹۰), "General geography of Kurdistan", Tehran, Amir Kabir.
۲۲. Pour-Mohammadi, M. (۲۰۰۳), "Urban Land Use Planning"; Tehran, Samt Publishing, First printing.
۲۳. Qadri, Zahid (۲۰۰۴), " The Principles of Planning the sustainable development of rural tourism", Tehran, Dhyaryhay and municipalities organizations.
۲۴. Rezvani, AA (۲۰۰۳), "Geography and Tourism Industry", Payam Noor University, Tehran.
۲۵. Samuel Seongseop Kima, Dallen J. Timothy, Hag-Chin Han ۲۰۰۷, "Tourism and political ideologies: A case of tourism in North Korea", *Tourism Management* (۲۸) ۱۰۳۱-۱۰۴۳.
۲۶. Sinai, V. (۲۰۰۳), "Tourism in Iran, practices and challenges", Tehran, Research Center of Islamic The Parliament. Sabbagh Kermani, M. (۲۰۰۱), "Regional Economics ", Tehran, Samt publishing.
۲۷. Statistical Center of Iran, General Census of Population and Housing Bane city ۸۵ years.
۲۸. Sugiyarto, cuntur and Adam Blake (۲۰۰۳), *Tourism and Globalization*, annal of tourism Research, Vol ۳۰.